

Yksityiskodissa lähes 2000 koriste-esinettä ja käyttötavaraa

Kupittaaan Savi vei keräilijän mennessään

Salosta löytyy Suomen laajin Kupittaa Saven kokoelma. Rivitaloasunnossa on lähes 2000 kupittaaalaista koriste-esinettä ja käyttötavaraa.

Salolainen **Jorma Kivimäki** on kerännyt Turussa 1900-luvun alkuvuosikymmeninä vaikuttaneen savi- ja lasiteollisuusyrityksen esineitä ja käyttötavaroita pian puolen vuosisadan ajan.

Lähes kaiken vapaa-ajan vienyttä harrastus on kantanut hedelmää: Kivimäellä on liki 2000 koriste-esinettä ja käyttötavaraa. Valtaosa niistä on saatu esiin kotiin; vain jokunen laatikollinen on ilman sijoituspaikkaa.

– Tähän ei kyllä enää mahdu mitään, keräilijä itse tuumailee ja vetää esiin vielä pari lautaspinoa kaapin alta.

Kivimäen rivitaloasunnon alakerta on tupaten täynnä ruukua, lautasta, kulhoa, maljakkoa, koristetta... Niitä on kaikkialla: lasivitriineissä, hyllyillä, kaappien päällä, seinillä ja lattioilla.

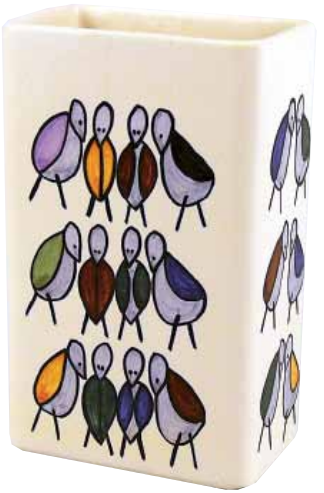
Voikukat kukinnolla – Raili Suvannon suunnittelema sarja.

Tässä on esillä Kupittaa Saven käyttämä ”väripaletti”.

Mäyräkoiran on todennäköisesti suunnitellut Viljo Mäkinen.

Lintuaiheinen maljakko on Solveig Björkmanin suunnittelema.

– Vielä täällä sentään mahtuu liikkumaan, **Pirjo**-vaimo hymyilee.

Kaikilla on kuitenkin jämpästi oma paikkansa. Jorma Kivimäki tietää tarkkaan, missä jokainen esine sijaitsee.

Hän tietää myös, mistä ne on hankittu. Kaikki on dokumentoitu huolella; jokainen esine on kuvattu ja numeroitu.

Aliarvostettua Kupittaaa halvalla

65-vuotias Kivimäki tunnustautuu täyspäiväiseksi keräilijäksi. Hän uskoo sen juontuvan laukuryssänään toimineen isoisän perimästä.

– Olen keräillyt kaikenlaista koko ikäni, ennen keräsin myös postimerkkejä, vanhoja rahoja, Arabiaa ja Riihimäen Lasia.

Kupittaa Saveen Kivimäki sanoo ajautuneensa sattumalta.

– Kukaan ei kerännyt 1970-luvun alussa Kupittaa Savea, koska sitä ei tunnettu kovin hyvin. Ihmiset tunsivat Arabian tavarat, ja niiden hinnat nousivat. Arabiaa myös uskallettiin huutaa helpommin, koska niissä oli selvät leimat, kun Kupittaa kohdalla se oli vaikeampaa. Kun Arabiaa huudettiin satasilla, Kupittaa sai markalla ja parilla, ja sehän sopi tällaiselle persaukiselle nuorelle miehelle hyvin.

Kivimäki muistaa, kuinka eräskin huutokauppameklari manasi, kun kukaan ei ymmärrä, että Kupittaa Saven arvo nousee myöhemmin, ja nyt tulee yksi ja vie ne kaikki halvalla!

Muutama hyvä alkuvuosi hankittu Kupittaa-esine, kuten esimerkiksi *Haitarinsoitaja*, oli kohtalokkaana kimmokkeenä jatkolle.

– Jäin täysin koukkuun, tähän ei löydy mitään lääkitystä, Kivimäki nauraa.

Tuotteiden aikajanat salapoliisityötä

Huutokauppojen lisäksi Kivimäellä on ollut muutkin kanavansa tehdä hankintoja.

– Kun olin vielä työelämässä, lähdin monta kertaa viikossa suoraan töistä kiertelemään antiikkikauppoja ja osto- ja myyn-

tiliikkeitä. Nykyisin kauppoja tehdään pääasiassa netissä ja kirpputoreilla.

Vaikka Kivimäki onkin ollut jo eläkkeellä pari vuotta, aika tahtoo silti olla kortilla. Hän sanoo olevansa Kupittaa Saven kanssa tekemisissä 24/7.

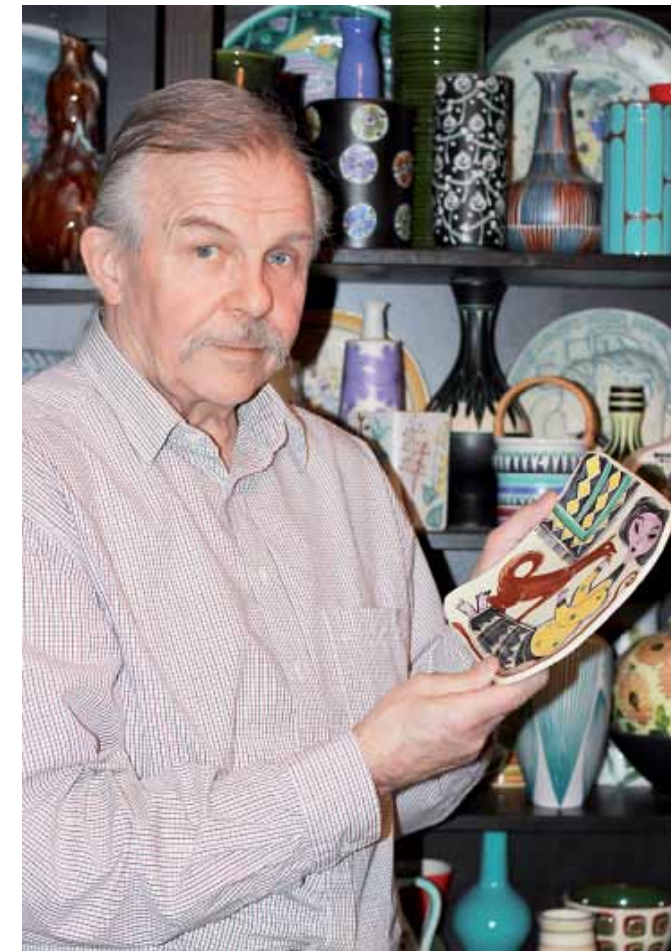
Hän ei jätä käyttämättä hyödyksi esimerkiksi iltpäivisin lähetettäviä vanhoja Suomi-filmejä.

– Katson ne aina tarkasti. Jos esimerkiksi 1950-luvun eloku-

vassa näkyy vaikka Kupittaa Saven maljakko, se auttaa heti laittamaan sen oikealle aikajanelle. Kupittaa näkeekin sen ajan elokuvissa paljon, koska tehtaan toimitusjohtaja **Kaarlo Koponen** osasi markkinoinnin lahjoittamalla esineitä Suomi-Filmille.

Nyt tullaankin Kupittaa Saven keräilijän erityispiirteeseen: Kivimäki on todellinen salapoliisi.

– Sitä tämä työ tosiaan on! Pitää liikkua koko ajan antennit

Jorma Kivimäki

- ♦ 65-vuotias
- ♦ asuu Salossa
- ♦ jäi eläkkeelle Salon kaupungilta kaksi vuotta sitten
- ♦ perheessä vaimo, kaksi aikuista lasta ja yksi lastenlapsi
- ♦ kerännyt Kupittaa Savea 1970-luvun alusta
- ♦ omistaa noin 2000 Kupittaa Saven koriste- ja käyttöesineitä

Kivimäki on mieltynyt esimerkiksi Laila Zinkin maalaamiin esineisiin.

Piipputupakkarasia on Kupittaaan saviteollisuuden tuotantoa vuosilta 1918-921. Siitä löytyy massaleima, sillä niissä käytettiin erittäin harvoain singreenausta.

↖ Taiteilija Laila Zinkin käsiala tunnetaan monista Kupittaaan Saven töistä. Zink työskenteli Kupittaaan Saven palveluksessa 1947-1969.

↓ Suomessa asunut hollantilainen taiteilija H.C.v Rumsdyk työskenteli Kupittaaan Saven tehtaalla.

– Kupittaaan Saven keräilyvimmaam ei ole mitään lääketä, olen täysin koukussa, Jorma Kivimäki nauraa. ↓

pystyssä, koska tiedon kerääminen ei ole Kupittaaan Saven kohdalla helppoa. Tehdas ei käyttänyt vuosileimoja, eikä kaikkia tuotteita ole signeerattu. Myös tuotelistat olivat puutteellisia. Esineiden laittamista oikeaan aikaan hankaloittaa myös se, että monen kohdalla tuotanto keskeytettiin, ja samaa alettiin valmistaa vuosien päästä uudelleen.

Matti ja Maija tunnetaan parhaiten

Suomalaiset tuntevat Kupittaaan Saven parhaiten *Matti ja Maija* -koriste-esineistä.

Ne nousivat yrityksen tavaramerkiksi jopa siinä määrin, että töihin hakeutuvat taiteilijat testattiin niiden avulla.

– Työnhakijalle lyötiin *Matti ja Maija* käteen ja katsottiin, että onko homma hallussa, löytyykö värisilmää ja tyylitajua, Kivimäki tietää.

Myös *Pyykkärit*-sarja on koristanut monen suomalaiskodin piironginpäällystä.

Vaikka Kupittaaan Savi ei koskaan ennättänyt nousta Arabian kaltaiseksi ikoniksi, sai se tunnustusta maailmalla. Yhtiön tuotteita palkittiin muun muassa Pariisin Maaailmannäyttelyssä vuonna 1937.

Vuonna 1920-luvulla toimintansa aloittanut yritys ajautui konkurssiin vajaa 50 vuotta myöhemmin. Syynä oli tehtaan päätuotteen eli tiilen kysynnän romahtaminen, koska elementtirakentaminen teki tuloaan.

Myös Arabian vahva asema ja keskeisellä paikalla sijaitseva tehtaan tontti olivat osaltaan kaa-

”Matti ja Maija” lienee yleisin Kupittaaa-esine suomalaiskodeissa.

”Haitarinsoitaja” ja ”Kottikärrymies” ovat tunnettuja kupittaaalaisia, mutta niiden suunnittelijoista ei ole varmuutta. Kupittaaan tuoteluettelossa ne on nimetty tuhkakupeiksi.

Punasavesta valmistettu voirasia.

Alkuperäinen lahjapaketti, jossa on kannen teippauksena Suomen lippu.

tamassa Kupittaaan Savaa.

– Arabian hallituksessa istunut pankinjohtaja ei ollut myöntänyt tehtaalle lainaa. Turun kaupunki puolestaan havitteli tehtaan tonttia.

Yhtä asiaa ei Kivimäki lakkaa harmittelemasta: kun tehtaan toiminta loppui, jäämistö kipattiin surutta kaatopaikalle.

– Sinne menivät kaikki, niin tavarat kuin paperit. Siksi tiedon saanti on välillä ollut niin vaikeaa.

Kivimäen salapoliisityö on kuitenkin tuonut tulosta: esineiden ja tavaroiden lisäksi hän on saanut tallennettua myös suuren määrän kirjallista tietoa, kuten lehtileikkeitä, dokumentteja, rahitikirjoja, mainoksia ja valokuvia. Todellisen aarteena on Fennia-Filmin vuonna 1955 valmistama elokuva Kupittaaan tehtaasta.

Tämä kaikki on vaatinut tuhansia ja taas tuhansia työtunteja.

Kupittaa-näyttely ei kiinnosta Turku

Jorma Kivimäki haluaisi esineistölleen pysyvän sijoituspaikan. Hän on vuosien saatossa yrittä-

nyt saada niin Turun kuin Salon kaupunkeja kiinnostumaan kokoelmastaan, mutta turhaan. Lupauksista huolimatta mitään ei ole tapahtunut.

– Salon kaupungin mukaan minun olisi pitänyt lahjoittaa sille kokoelmani, sitten olisi voinut löytyä näyttelytiloja. En kai minä niistä luovu, koska olen ne itse maksanut! Kivimäki puuskahtaa.

Erityisesti Kivimäki hämmastelee, ettei Turku kiinnosta Kupittaaan jäämistö, vaikka tehdas oli iso työllistäjä ja siten antanut oman panoksensa Turun kehittymiselle. Kivimäki pitääkin Turun suhtautumista todellisenä kulttuuriskandaalina.

Nyt Kivimäki on itse tarttunut toimeen: viimeisimpänä suunnitelmana on hankkia esineistölle oma kiinteistö.

– Saisin sinne pysyvän näyttelyn, joka toisi Kupittaaan Saven työt esille.

Kiitosta tullut asiantuntijoilta

Jorma Kivimäki on kuitenkin saanut kokoelmastaan kiitosta monelta muulta taholta.

Esimerkiksi Suomen Akatemian tutkija **Harri Kalha** totesi jo vuonna 1995, että Kivimäen kokoelma - joka oli silloin puolta pienempi kuin nyt - on paitsi historiallisen elineistön tallenne myös dokumentti nykyajan arvoista ja elämänmuodoista.

Kalhan mukaan rohkealla otteella kootulla esineistöllä on myös esteettistä ja taidehistoriallista arvoa.

– Kun muotoiluhistoria nostaa profiiliaan yleisen kulttuuritutkimuksen osa-alueena, myös Kupittaaan Saven kaltaiset ilmiöt nousevat kiinnostuksen kohteeksi, Kalha totesi.

Kalhan mukaan Kupittaaala toiminut saviteollisuuslaitos jäi esimerkiksi Arabian tehtaan varjoon.

– Kupittaaan Savelle ei toistaiseksi ole omistettu museota, eikä sen tuotantoa ole esitelty historiallisissa näyttelyssä sen merkityksen edellyttämällä tavalla. ♦

Teksti: Maija Salmi
Kuvat: Jorma Kivimäki ja Maija Salmi